

MYANMAR

van reizigers voor reizigers

MYANMAR

De wereld houdt niet op met draaien. Een wereldreiziger is de eerste om dat te beamen. Hoewel men geen inspanningen gespaard heeft om al de gegevens in deze gids uitgebreid te testen en te actualiseren, is het niet uitgesloten dat je ter plaatse vaststelt dat bepaalde gegevens in deze gids toch al opnieuw gewijzigd zijn. Veel adressen en suggesties in de Trotters zijn bovendien wat 'fragiel', juist omdat ze zo sympathiek en verrassend zijn. We zouden het daarom bijzonder op prijs stellen als je ons op de hoogte brengt van eventuele wijzigingen, zodat we de eerstvolgende herdruk op een correcte manier kunnen aanpassen. Dank bij voorbaat. Ons adres:

TROTTER

Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt

Uitgeverij Terra Lannoo
Postbus 97
NL-3990 DB Houten

E-MAIL: TROTTER@LANNOO.BE

WWW.TROTTERCLUB.COM

De prijscategorieën die in de Trottergidsen worden gebruikt, zijn steeds afgestemd op het land. Als je in een goedkoop hotelletje ongeveer € 25 betaalt, behoort een hotel waar je € 75 neertelt uiteraard tot de dure prijsklasse. De uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten of de gevolgen ervan.

VERTALING Petra van Caneghem

REISINFORMATIE VLAANDEREN EN NEDERLAND Wegwijzer, Brugge

OMSLAGONTWERP Studio Jan de Boer / Helga Bontinck

ONTWERP BINNENWERK Imago Mediabuilders

OPMAAK Keppie & Keppie

OMSLAGFOTO Thinkstock/Getty Images

OORSPRONKELIJKE TITEL Le Guide du Routard – Birmanie (Myanmar)

OORSPRONKELIJKE UITGEVER Hachette, Paris

DIRECTEUR Philippe Gloaguen

STICHTERS Philippe Gloaguen en Michel Duval

HOOFDREDACTEUR Pierre Josse

ADJUNCTREDACTEUREN Benoît Lucchini en Amanda Keravel

REDACTEUREN Olivier Page, Véronique de Chardon, Isabelle Al Subaihi, Anne-Caroline Dumas, André Poncelet, Marie Burin des Rozières, Thierry Brouard, Géraldine Lemauf-Beauvois, Anne Poinot, Mathilde de Boisgrollier, Alain Pallier en Fiona Debrabander

© Hachette (alle rechten voor vertaling, reproductie en bewerking gereserveerd voor alle landen),

Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2015

© Cartografie Hachette Tourisme

WWW.LANNOO.COM

D/2015/45/409 – ISBN 978 94 014 2596 4 – NUR 517

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

VEELGESTELDE VRAGEN	12	Fotografieren	77
16 TOPERVARINGEN VAN TROTTER	14	Geografie	78
AANBEVOLEN REISROUTES	16	Geschiedenis in enkele data	78
REIZEN NAAR MYANMAR	18	Geschiedenis: enkele kantelmomenten	83
MYANMAR VERLATEN	20	Godsdienst en geloof	91
MYANMAR PRAKTISCH	23	Keuken	102
ABC van Myanmar	24	Kunst	103
Alvorens te vertrekken	25	Marionetten	105
Budget	27	Media	106
Elektriciteit	29	Mensenrechten	107
Feesten en feestdagen	30	Milieu	108
Geldzaken	32	Muziek	109
Gezondheid	35	Sport en ontspanning	109
Klimaat	36	Tradities	110
Overnachten	38	UNITAID	110
Post	39	Werelderfgoed van Unesco	110
Reisliteratuur	39	Zeden en gewoonten	111
Risico's en ergernissen	41		
Taal	42		
Telecommunicatie	44		
Tijdsverschil	46		
Vervoer	47		
Winkelen	53		
MENS, MAATSCHAPPIJ, NATUUR EN CULTUUR	57		
Beroemde personen	60		
Bevolking	61		
Drank	65		
Drugs	66		
Economie	67		
Edelstenen	73		
Fauna	75		
Film	77		
		YANGON EN OMGEVING	
		Yangon (Rangoon)	115
		HET ZUIDOOSTEN VAN MYANMAR	
		AAN DE WEG NAAR HET ZUIDOOSTEN	159
		Bago (Pegu)	160
		DE MON-STAAT	166
		Kyaik-Hti-Yo (Gouden Rots)	166
		Mawlamyine	171
		DE KAREN-STAAT	185
		Hpa-An	185

INHOUD

HET OOSTEN VAN MYANMAR

HET INLEMEER EN OMGEVING

195

Nyaungshwe (Yawngshwe)	201
Op het Inlemeer	216
Taunggyi	221
Kalaw	225
Pindaya	230
Loikaw	234

DE GOUDEN DRIEHOEK

235

Kyaing Tong (Kengtung)	236
------------------------	-----

HET CENTRUM VAN MYANMAR

AAN DE WEG NAAR MANDALAY

245

Taungoo	247
Naypyidaw	248
Bagan (Pagan)	249
De Popaberg	287
Salay	289
Mandalay	290
Amarapura	310
Inwa (Ava)	313
Sagaing	315
Mingun	317
Monywa	319

HOOG-MYANMAR

Pyin U Lwin (Maymyo)	323
Kyaukme	329
Thipaw	330
Op weg naar China: De Birmaweg	331
Mogok	332
Myitkyina	334

DE GOLF VAN BENGALEN

DE DELTAREGIO

341

Chaungtha Beach	342
Ngwe Saung	345

ARAKAN (RAKHINE-STAAT)

348

Sittwe (Akyab)	348
Mrauk-U	352
Het strand van Ngapali (Ngapali Beach)	363
Pyay (Promé)	372

REGISTER

382

Restaurants

De opgegeven prijzen zijn die voor een gemiddelde maaltijd zonder drank (let op, bier is bijna even duur als de hele maaltijd!). In Yangon liggen de prijzen iets hoger. In de meeste restaurants betaal je in kyats.

- **Goedkoop:** tot 4000 MMK (\$ 4,50 of € 3,50). Tot 5000 MMK in Yangon (\$ 5,50 of € 4).
- **Doorsneeprijs:** van 4000 tot 7000 MMK (\$ 4,50-8 of € 3,50-6). Van 5000 tot 8000 MMK in Yangon (\$ 5,50-9 of € 4-6,50).
- **Luxeus:** van 7000 tot 10.000 MMK (\$ 8-11 of € 6-8,50). Van 8000 tot 16.000 MMK in Yangon (\$ 9-18 of € 6,50-13,50).
- **Heel luxeus:** meer dan \$ 12 (€ 9,50). \$ 20 (€ 16) in Yangon.

Locaties, musea en pagoden

De toegang tot bepaalde pagoden of tot een museum (voor buitenlanders) bedraagt gemiddeld \$ 3-5 per persoon (ongeveer € 2,40-4), wat veel is in vergelijking met de gemiddelde levensduurte. Wanneer je een aantal bezienswaardigheden bezoekt, kan dat al snel duur uitvallen. Een voorbeeld: reken op \$ 15 (€ 12) voor Bagan, \$ 10 (€ 8) voor het Inlemeer en dezelfde prijs voor Mandalay. Het kaartje is wel een week geldig en omvat de volledige locatie (heel wat monumenten in Mandalay en vooral in Bagan).

Probeer om niet in euro's te betalen. De koers die ze hier gebruiken, is \$ 1 = € 1 ... Heel ongunstig dus.

Gelukkig kun je op steeds meer plaatsen met kyats betalen. Transport naar de plaatsen zelf kan ook hoog oplopen (Popberg, Kakku ...) wanneer je er niet met de bus raakt en je dus een taxi of een tuktuk moet huren (interessant om een groepje te vormen).

Transport

'Birmaanse' bussen, minibussen, pick-ups, taxi's en boten (dus niet voor buitenlanders) betaal je met kyats. De rest (vliegtuig en trein) betaal je in dollars. Sinds de junta van 2007 is de prijs van brandstof spectaculair gestegen. Rondrijden is dus een dure aangelegenheid geworden. De situatie is voorlopig nog heel onstabiel, het zal je dan ook niet verbazen dat de toestand intussen alweer veranderd kan zijn ... Hieronder volgt toch een overzicht van de gehanteerde prijzen op de belangrijkste assen:

Taxi's

In de meeste steden betaal je de taxichauffeur met kyats, maar ook dollars kan voor een langere rit door het binnenland. Prijzen hangen af van de prijzen voor brandstof ...

- *Inlemeer-Mandalay (8 uur rijden):* ongeveer \$ 130 (€ 104).
- *Bagan-Popaberg (1 uur rijden):* ongeveer \$ 35-40 (€ 28-32).

Bus, pick-up ...

Afhankelijk van het comfort reken je op 12.000-18.000 MMK (ongeveer \$ 12-18 of € 10-15) voor de rit *Yangon-Bagan*; op 11.000-22.000 MMK (ongeveer \$ 12-24 of € 9-18,50) voor de rit *Yangon-Inlemeer* afhankelijk van het comfort; op ongeveer 8000 MMK (\$ 9 of € 6,50) voor de rit *Bagan-Mandalay*.

Trein

De trein is een pak duurder dan de bus, de rit duurt langer en je kunt ook in kyats betalen. De rit *Yangon-Mandalay* is het duurst en duurt het langst. Reken op 10.000-13.000 MMK afhankelijk van het comfort (*first class seat*, weinig comfort; *upper class*

DE PAARDENKOETS IS EEN POPULAIR TRANSPORTMIDDEL IN MYANMAR.

met ligplaats afhankelijk van het type trein). Voor een rit tussen Mandalay en Bagan ga je uit van 5000 MMK in *ordinary* en 10.000 in *upper class* (€ 4 en 8).

Vliegtuig

Air Mandalay, *Yangon Airways*, *Air Kanbawza (KBZ)*, *Asian Wings* en *Air Bagan* hantieren vergelijkbare prijzen.

- *Yangon-Bagan*: ongeveer \$ 120.
- *Yangon-Mandalay*: ongeveer \$ 130.
- *Mandalay-Heho*: ongeveer \$ 65.
- *Mandalay-Bagan*: ongeveer \$ 65.

Boot

- *Verbinding Bagan-Mandalay*: ongeveer \$ 15 (€ 12) met de *slow boat* en \$ 35-40 (€ 28-32) met de *speed boat*.

Horse cart

Horse carts of paardenkoetsen worden heel vaak gebruikt in Bagan. In Maymyo zijn ze wat verfijnder en lijken ze op oude rijtuigjes. Reken op 15.000 tot 20.000 MMK (afhankelijk van het seizoen en de plaats; \$ 17-22 of € 12,50-16,50) voor een dag.

ELEKTRICITEIT

- In principe voorzien de meeste hotels stekkers met twee poten, maar je kunt een adapter gebruiken als er toch stekkers met drie poten zijn. Je kunt een adapter vragen in het hotel of er eentje kopen in de stad.
- De stroom valt geregeld uit of de spanning valt weg. Verlichting is dan kleurloos, als er al verlichting is. Ook airco's en ventilatoren werken dan ook niet meer, vooral in min-

Een verbroken belofte

Ieder van deze vijf bevolkingsgroepen heeft zijn eigen staat binnen de Unie van Myanmar (zie de kaart van de staten en de administratieve onderverdelingen aan het begin van de gids). De meesten voelen zich echter niet verwant met de Bamar en strijden dan ook al heel lang tegen hen. In 1947 werden de akkoorden van Panglong, de voorbode van de onafhankelijkheid van het land, ondertekend tussen de Birmaan Aung San en de leiders van de minderheden (met uitzondering van de Karen). Deze akkoorden vormden de basis van een federalisme, met recht op afscheiding na tien jaar. Ze zouden echter nooit gerespecteerd worden. Aung San werd nog datzelfde jaar vermoord. Een vijftiental gewapende bewegingen vechten voor de bevrijding, maar enkel de Karen, de Shan en de Wa vormden jarenlang een echte bedreiging voor de centrale macht. Er volgden heel wat vergeldingen. De minderheden ondergingen – en ondergaan nog steeds – heel wat vervolgingen, aanvallen, gedwongen verhuizingen ... Honderdduizenden mensen vluchtten naar de buurlanden (India en Thailand), maar daar waren ze niet altijd welkom. Soms werden ze met veel machtsvertoon terug naar Myanmar gestuurd.

Het oplossen van die conflicten met de verschillende minderheden is vandaag de grootste uitdaging voor het Birmaanse regime.

De Karen

De **Karen**-stammen (7% van de bevolking, ongeveer 3 miljoen mensen) komen uit Klein-Azië en de Gobiwoestijn. Ze trokken naar Yunnan (zuiden van China), volgden de Irrawaddy en vestigden zich in 700 v.Chr. in het zuidoosten van het huidige Myanmar, langs de grens met Thailand. Andere bevolkingsgroepen, waaronder de Birmanen, volgden diezelfde route. Toen de Birmaanse koning Anawrahta (Bagan) zijn koninkrijk wilde uitbreiden, dat was rond 1050, begon hij met zijn eerste 'olifantentocht' tegen de mensen die in de omgeving woonden. De Karen werden leden van het Birmaanse koninkrijk. Enkele eeuwen later zagen diezelfde Karen in de Britse aanwezigheid een steun om hen te bevrijden van het juk van de vijand. Rond 1826 bekeerden ze zich onder impuls van Britse baptisti-

PADAUNG-VROUW (SUBSTAM VAN DE KAREN) IN EEN WEEFATELIER

sche missionarissen tot het christendom en kwamen zij bij de Britse administratie. Toen die tijdens de oorlog tegen Japan de kant van India koos, vochten 2000 Karen-soldaten mee. In januari 1948 werd de onafhankelijkheid ondertekend en het grondgebied van de minderheden ging op in de Birmaanse Unie. De Karen wilden nooit deel uitmaken van de akkoorden van Panglong (zie hoger) en riepen hun eigen onafhankelijkheid uit (1949). Het verzet breidde uit, de opstand van de Karen kreeg vorm.

1976 was het jaar waarin het Nationaal Democratisch Front (NDF) werd opgericht, met aan het hoofd generaal Bo Mya. Heel wat tegenstanders van het regime voegden zich bij hem, ook niet-Karen. Na de bloedige repressie van 1988 werden ook studenten-organisaties en monniken van de oppositie lid van het NDF. Ze stichtten samen de politieke beweging Democratische Alliantie van Birma (DAB). Ook hier weer was de leider Bo Mya, hij werd bijgestaan door de Kachin-leider Brang Seng. De gewapende strijd werd gefinancierd door de handel in teak en antimonium met Thailand. Het NDF kon rekenen op 25.000 strijders en controleerde daarmee bijna de hele grens. Het NDF en de Karen in het bijzonder konden echter niet rekenen op de nodige steun uit het buitenland en al helemaal niet op die van Frankrijk, voor wie vooral het goed draaien van hun industriële onderneming het belangrijkste was (*Total* beheert een gasleiding midden in Karen-gebied). De gaslaag onder de zeespiegel is met een leiding verbonden met Thailand, die leiding loopt ten zuiden van Mawlamyine, tussen Ye en Dawei (Tavoy), door het land. Het gebied van de Karen is dan ook heel strategisch gelegen.

In 1995 viel het Karen-hoofdkwartier van Manerplaw in handen van de Tatmadaw (het leger van de junta). Tussen 1993 en 1996 tekenden gewapende groepen, waaronder die van opiumhandelaar Khun Sa, hun overgave. De Karen van KNU (meerderheid) weigerden dit. In februari 1997 stuurde de junta 100.000 mannen voor een offensief naar de regio's Dooplaya en Mergui-Tavoy. De zones waar de KNU het voor het zeggen had, werden verkleind. Volgens sommige bronnen (*AFP* en *Bangkok Post* van 6 januari 1999) zouden *Total* en *Unocal* (de Amerikaanse tegenhanger) de militairen financieel gesteund hebben om hun eigen gasleidingen te beschermen en om een einde te maken aan de activiteiten van de minderheden. De twee maatschappijen en de junta ontkenden.

In 2012 knoopte de regering gesprekken aan met de KNU. De Karen eisen voor alles de erkenning van hun identiteit binnen een federale staat die hen een zekere vorm van autonomie garandeert. Dat weigeren de machthebbers. Toch is een staakt-het-vuren afgekondigd. Sinds oktober 2014 zijn er opnieuw confrontaties tussen rebellen en het Birmaanse leger. 2000 mensen moesten het gebied onvluchten, zo zegt een plaatselijke organisatie (Karen Rivers Watch, geciteerd door de vereniging Info Birmanie). In totaal zouden vandaag meer dan 140.000 Karen in ballingschap leven in Thailand.

De Shan

De van oorsprong Thaise **Shan** (10% van de bevolking, ongeveer 5 miljoen mensen) leven verdeeld over heel zuidelijk Azië, van Kanton tot Assam. Vanaf 1364 vestigden ze zich in Myanmar, in de vallei van de Irrawaddy waar ze in Ava een keizerrijk oprichtten. In 1555 werden ze verjaagd door de bergstammen uit het noorden. De Shan zochten hun toevlucht in Taunggyi in het noordoosten. Die stad is vandaag nog steeds de hoofdstad van hun staat. Ze zijn heel trots op hun eigenheid. Ze voelen zich geen Birmanen en keuren het leiderschap van een chef af, vaak ook binnen hun eigen dorp. Deze 'Aziatische republieken' genoten onder de Britten (zoals de andere minderheden) een speciaal regime. In 1962 werden de 34 Shan-prinsen verplicht hun macht af te staan in ruil voor een financiële regeling. Enkele weerspannige prinsen werden gevangengezet. De

Hier wonen niet minder dan 17 bevolkingsgroepen, met hun eigen taal, cultuur en tradities. Een reis naar een andere tijd, andere gedragsregels dan de onze, alles wat je kent, wordt door elkaar gehaald.

De mensen zijn ook hier, zoals elders in het land, heel vriendelijk, maar je voelt een zekere afstand. Ongetwijfeld omdat het Engels beperkt is en pas sinds kort vreemdelingen naar het gebied komen. De invloed van de grensgebieden (China, Laos, Thailand) is duidelijk merkbaar.

Het vulkanische berglandschap, de kweek van thee, katoen, teakhout ... en de garnizoensdorpjes midden in het niets bouwen mee aan de lappendeken van culturen.

Enkel dagtochten zijn toegestaan als je de omliggende dorpjes wilt bezoeken, in tegenstelling tot de Gouden Driehoek in Thailand (elke avond keer je terug naar Kyaing Tong). Een gids is verplicht.

KYAING TONG (KENG TUNG)

NETNUMMER 084

De stad ligt heel strategisch, 160 km van de grens met China, Laos en Thailand. De handel in opium, de vele etnische conflicten (vooral tussen de Shan en de Wa) en de moeilijke toegankelijkheid verklaren waarom deze regio pas zo laat opengesteld werd voor toeristen (1993). Maar zij hebben niets te vrezen: met de mooie tempels (*wat*, zoals in Thailand), de koloniale huizen die weliswaar een opknapbeurt kunnen gebruiken, het meertje en de grote dagelijkse markt ademt Kyaing Tong zachtheid en is de stad een aangename stopplaats op een hoogte van 785 m. De stad ligt op drie heuvels: die van de zittende Boeddha, die van de Eenzame Boom (een sequoia met een omtrek van 10 m) en die van de Wat Zom Kham. Maar Kyaing Tong is ook en vooral een uitvalsbasis om de omgeving te verkennen ...

AANKOMST EN VERTREK

De weg tussen Taunggyi en Kyaing Tong is gesloten voor buitenlanders. De enige oplossing is het vliegtuig. Een dure bestemming dus.

MET HET VLIEGTUIG

- Er is ongeveer dagelijks een vlucht van **Yangon, Mandalay** en **Heho** (Inlemeer) naar Kyaing Tong, met Air Bagan (☎ 228 67) of met Yangon Airways. De luchthaven ligt 15 min met de taxi van het centrum.

NUTTIGE ADRESSEN

☒ **Wisselen (plattegrond A2, 1):** op de markt, in de hoofdstraat, links.

@ **Googate (plattegrond B2):** tussen het Sam Yweat Guesthouse en het Princess Hotel. Dag. geopend 9.00-22.00 u. Correcte aansluiting, niet duur.

SLAPEN

GOEDKOOP

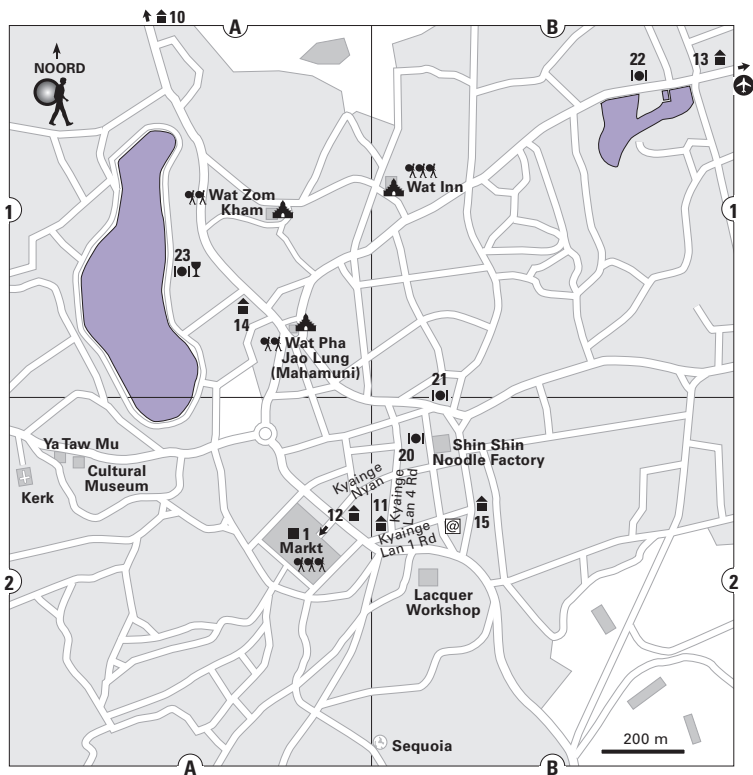
(minder dan \$ 30)

🏠 **Harry's Guesthouse (buiten plattegrond via A1, 10):** 132 Kanaburoy Village, Maiyang Rd ☎ 214 18. Een beetje afgelegen, 20 min te voet van het centrum, ten noorden van de Naung Pha-poort. Aan de rand van de stad, met de voeten al in het platteland. 's Ochtends is er markt. Meerdere types kamers met badkamer, maar ze zijn eenvoudig en matig onderhouden. Kitscherige inrichting. Maar goed, een van de goedkopere adressen in de stad.

DOORSNEEPRIJS

(\$ 30-50)

🏠 **Sam Yweat Guesthouse (plattegrond B2, 11):** aan de hoek met Kyaing Lan 1 en Kyaing Lan 4 Rd ☎ 212 35 @ samywethotel@gmail.com. Lagere prijsklasse. De ligging is prima,

KYAING TONG (KENG TUNG)

Nuttige adressen

Googate

Wisselen

Slapen

10 Harry's Guesthouse

11 Sam Yweat Guesthouse

12 Law Yee Chain Hotel

13 Golden Star Hotel

14 Kyaing Tong New Hotel

15 Princess Hotel

Eten, iets drinken

20 Lod Htin Lu Restaurant

21 Golden Banyan

22 Best Choice

23 Azure

2 min van de markt. De balie ligt achter in een garage, maar de rest is gezellig: kleurrijke kamers (dat is leuk!), veel ruimte en alle comfort (badkamer, tv, airco). Aardige binnentuin met een stenen bankje en keitjes in allerlei kleuren. Gediensstige ontvangst. Een bijhuis aan de weg naar de luchthaven, minder duur maar ook minder leuk.

Law Yee Chain Hotel (plattegrond A2, 12): 9 Kyaing Nyan 1 Rd ☎ 211 14 of 232 42.

Een steenworp van de markt. Je bent niet ondersteboven van dit moderne hotel, maar de kamers zijn goed uitgerust met badkamer, ventilator en airco (kamerbreed tapijt was niet echt nodig!). Het is ook net. Biljarttafel. Goede ontvangst.

Golden Star Hotel (plattegrond B1, 13): aan de weg naar de luchthaven ☎ 224 11 @ goldenstarhotel.kengtung@gmail.com. De gevel is kitscherig, maar gelukkig zijn de kamers

sober en onberispelijk, ruim en voorzien van alle comfort. Uitstekende prijs-kwaliteitverhouding, zowel voor de tweepersoons- als voor de gezinskamers met twee grote bedden en een salonnetje. Attente ontvangst.

📍 Kyaing Tong New Hotel (plattegrond A1, 14): aan de hoek met Mongyang St en Hongkum St 📞 216 21/17. Dit regeringsetablisement zou overgenomen worden door een privéonderneming, maar wanneer? Dat is dringend nodig, want dit hotel heeft zijn beste tijd gehad. De balie is leeg, er staat geen meubilair. In het zwembad zit geen water en de kamers zijn hun charme kwijt. Het uitzicht uit enkele kamers is weliswaar nog steeds heel mooi. Potentieel dus.

LUXUEUS

(\$ 50-70)

📍 Princess Hotel (plattegrond B2, 15): 21 Zaydankalay Rd 📞 213 19 of 221 59 @ kengtung@mail4u.com.mm. Een groot hotel zonder veel charme, midden in het centrum. Kamers met airco (maar met kamerbreed tapijt!), tv en minibar. Vooral de standaardkamers zijn gewoontjes en zitten voor de helft onder de grond. Troosteloos en overgewaardeerd. Voor een klein prijsverschil neem je een stijlvolle *superior*. Je kunt er boeken wisselen. Vriendelijke ontvangst.

ETEN, IETS DRINKEN

DOORSNEEPRISJ

(4000-7000 MMK of \$ 4,50-8)

🍴 Lod Htin Lu Restaurant (plattegrond B2, 20): in het centrum, in de buurt van het Princess Hotel. Dag. geopend 10.00-20.00 u. Tafeltjes in een hal of in een kleine box. Lekkere Chinese gerechten voor een redelijke prijs.

🍴 Golden Banyan (plattegrond B1-2, 21): in het centrum, dicht bij het Lod Htin Lu Restaurant. Dag. geopend 9.00-21.00 u. Een groot Chinees-Shan-restaurant met terras bij de straat. Vitrine met daarin mooie, verse groenten. Heel veel vegetarische gerechten, maar ook varkensvlees, vis en paling. Lekker en veel, maar de bediening is niet altijd optimaal. Controleer je rekening.

🍴 Best Choice (plattegrond B1, 22): 10 min

met de taxi vanuit het centrum, aan de weg naar de luchthaven. Een vreemd restaurant met tafeltjes op een rij, onder een golfplaten dak, bromfietsen en auto's voor de deur geparkeerd ... Het lijkt wel alsof je op een parkeerterrein eet! Ook een ruime zaal achterin, met tv en karaoke op sommige avonden. Lekkere Shan-, Chinese en Thaise gerechten in grote porties.

🍴 Azure (plattegrond A1, 23): aan het meer. Vrienden dichters, kom hier genieten van de adembenemende zonsondergang. Dit doet je meer dan de plastic tafeltjes langs de oever of de Chinese gerechten op je bord. Maar laten we het plezier niet vergallen: het eten is correct, de bediening aangenaam en het bier van de tap (per glas of in een kruikje) drinkt lekker weg.

WAT IS ER TE ZIEN EN TE DOEN?

🏞️ Wat Inn (plattegrond B1): aan de oostelijke rand van het meer, ten noorden van het centrum. Loop naar achteren in het grote gebouw, achter de grote bamboe boeddha. Daar ligt een wel heel bijzondere ruimte. Rond een bakstenen stoepa bekleed met een pasta van kalk, rietsuiker en melk staan een aantal fraaie boeddha's. Rechts achterin twee beeldjes die ouder zijn dan de rest. Fijnbewerkt hout in Khün-stijl. Op de troon van de grote boeddha zie je prachtige, vergulde bas-reliëfs met verhalen over het paradijs (dat je bereikt als je doneert); aan de andere kant zie je figuren die half mens en half dier zijn (de koning van de vogels bijvoorbeeld). Achteraan mooie schilderijen van *jataka*. Elegante vergulde stoepa op de binnenhof.

🏞️ Wat Zom Kham (plattegrond A1): iets zuidelijker dan de Wat Inn. Als we de legende mogen geloven, dateert deze tempel uit de tijd dat Boeddha in dit gebied was en enkele haren van hem zouden in de top van de pagode bewaard zijn. We weten het niet zeker, maar specialisten schatten dat de bouw van de tempel eerder uit de 18de eeuw dateert, dat lijkt waarschijnlijk. De *zedi* is verfraaid met een parasol (*hti*) versierd met robijnen, saffier, jade en een aantal vergulde klokjes. Binnen staan een zestigtal boeddha's, de muren zijn versierd met bladgoud en de zuilen bekleed met spiegels.

🏞️ Wat Pha Jao Lung (Mahamuni; plattegrond A1): ten zuiden van de Wat Zom Kham, in

DE STAANDE BOEDDHA IS 20 M HOOG.

het centrum. Dag. geopend 5.00-20.00 u. Het uitzicht is niet spectaculair, maar binnen ontdek je fraaie vergulde schilderijen (*jakata*) op een rode achtergrond die over de hele lengte van de muur lopen. De tempel uit het begin van de 20ste eeuw herbergt een groot Boeddhabeeld, een kopie van het gelijknamige beeld (*Mahamuni*) in Mandalay.

👉👉👉 **Markt (plattegrond A2):** dag. geopend 6.00-12.30 of 13.00 u (behalve bij volle maan). De markt bestaat al sinds het einde van de 19de eeuw. Alle bevolkingsgroepen komen hier kopen, verkopen of ruilen: kunstnijverheid, prullaria, kruiden, medicijnen en verse producten, soms ingevoerd uit China of Thailand. Je ontdekt lekkers aan de kraampjes: gegrilde sprinkhanen, larven van wespen, enkel in de winter, een stevige aperitief (jawel, je eet ze bij een glas bier!). Voor lokale producten verlaat je het overdekte gedeelte en ga je naar achteren op de markt. Bananen, avocado's, pepers, pinda's, losse thee, papaja's, rijst, tomaten, look – kleiner dan de look uit China. Hier kun je een volledige picknickmand samenstellen voor je trektocht. Enkele stammen verkopen hun kunstnijverheid. De Akkha-vrouwen zijn het verrassendst met hun enorme hoofddeksels, rijkelijk versierd met veelkleurige parels en Britse zilveren munten (enkele uit de jaren 1900). Zo'n hoofddeksel kost tussen

800.000 en 1.000.000 MMK (of € 670-830) ... voor de liefhebbers! Een ongelofelijke sfeer, helemaal anders dan in de rest van het land.

👉 **Ya Taw Mu (Standing Buddha; staande boeddha, plattegrond A2):** hogergelegen, ten westen van de stad. Het standbeeld is 20 m hoog en werd in 1996 neergezet, toen het gebied nog onder het bevel van U Thein Sein stond, de huidige president van de republiek. Het beeld vertelt ons dat Boeddha hier is geweest en hier heeft gerust. Tijdens opgravingen werden nog heel wat boeddha's ontdekt, het bewijs dat dit een belangrijk bedevaartsoord was. De heuvel is in ieder geval oecumenisch, achter het standbeeld staat een katholieke kerk.

👉 **Cultural Museum (cultureel museum; plattegrond A2):** naast het standbeeld van Boeddha. Geopend 10.00-16.00 u. Gesloten ma., di., feestdagen en met volle maan. Toegangsprijs: \$2. Fotograferen verboden. Poppen met kleding van de verschillende stammen uit het gebied (Birmaans, Shan, Lahu, Enn ...) en enkele van de 33 ondergroepen van de Shan. Ook oude munten, biljetten, muziekinstrumenten die op festivals gebruikt werden, vaatwerk en gebruiksvoorwerpen.

👉 **Lacquer Workshop (lakatelier; plattegrond B2):** vanaf de markt naar rechts in de hoofdstraat,

veel te eten, op het restaurant van het *Mother's House Hotel* en het *Royal Kaytumadi Hotel* na.

iets luxueuzer (\$ 70-100)

  Royal Kaytumadi Hotel: *Taw Win Kaytumadi Rd, aan het meer* 247 61 *kmahotels.com*. Tweepersoonskamer vanaf \$ 80. Het immense moderne complex is opgetrokken in de stijl van de koninklijke paleizen in het Taungoo van de 16de eeuw. Hier komen zo weinig toeristen dat je dit gerust grootheidswaanzin kunt noemen. Je wordt met een elektrische karretje naar je kamer gebracht. Heel comfortabel. De duurste hebben uitzicht op het mooie, grote meer. Het personeel heeft oog voor de kleinste details. Heerlijk restaurant ... dat meestal leeg is. Zwembad (het water is niet al te helder) en spa (niet gratis). Kortom, alle diensten van een hoogstaand etablissement, maar zonder de hoge prijzen.

WAT IS ER TE ZIEN EN TE DOEN?

 Shwesandawpagode: *in het centrum, 500 m van de markt. De hele dag geopend. Gratis toegang.* De pagode werd in de 16de eeuw gebouwd en is vooral bekend als bedevaartsoord. Interessant voor de vergulde koepel uit de 16de eeuw, omringd door een aantal tempeltjes. Achterin verhalende taferelen over de verschillende perioden uit het leven van Boeddha. Wist je dat in de zittende boeddha (brons) in een van de gebouwen de as zit van de schenker van het beeld? Grote liggende boeddha. Rond de pagode gaat het rustige dorpsleven zijn gangetje.

   Olifantenkampen: *het hele jaar door toegankelijk, behalve in april en mei, dan is het te arm en werken de olifanten niet. Let op: hier is malaria (neem voorzorgen). Tot slot nog dit: het is heel duur, maar weinig lezers kunnen dit uitje van een halve*

dag betalen. In deze prachtige bergstreek liggen zo'n twintig olifantenkampen, aan de weg van Taungoo naar Pyay. Dit zijn geen kampen die speciaal voor toeristen zijn ingericht, maar werkkampen voor olifanten, die de diepe bossen intrekken. Als je er heen wilt (en er misschien wilt overnachten), moet je verplicht langs een reisagentschap (in Yangon bijvoorbeeld) of je gaat langs op het adres hieronder. Beleef het plezier van een ritje op de rug van een olifant, terwijl hij zijn werk als houthakker uitvoert. Ook de gelegenheid om het leven in een dorpje te leren kennen.

- Trek drie dagen uit voor een excursie naar de Karen-dorpen. In Taungoo kun je op twee adressen je uitstap regelen, maar slechts een ervan werkt met westerse toeristen.

- **Myanmar Beauty Hotel:** *zie 'Slapen'. Dokter Chan organiseert deze uitjes. De prijs omvat het vervoer (3 uur enkele reis en even lang terug), het toegangsbewijs, de maaltijd (in een lokale eettent) en een ritje op de rug van een olifant (dat maar liefst 3 uur duurt). Voor een dag, afhankelijk van het type voertuig (al dan niet comfortabel) en het aantal personen, reken je op \$ 80 per persoon (6 personen) en \$ 120 (2 personen). Wie wil overnachten in het dorp (2 dagen/1 nacht), rekent op \$ 150 per persoon (7 personen) tot \$ 245 per persoon (2 personen). 10% van de prijs van deze uitstap gaat naar medicijnen en 10% naar een fonds voor hospitalisatie en medische ingrepen voor de arme inwoners van Taungoo. Je wordt begeleid door een Engelstalige gids. Soms is het de arts zelf die meegaat met de bezoekers. Hij maakt van die gelegenheid gebruik om snel nog wat (gratis) consults te doen in het dorp. Hij is de enige medicijnman die naar deze afgelegen gebieden gaat. Hier heeft de bevolking geen middelen om zichzelf te verzorgen. Als hij er 's avonds is, ruilt hij zijn stethoscoop in voor een gitaar en trakteert je op muziek en zang.*

NAYPYIDAW

ONGEVEER 925.000 INWONERS

Deze stad, die van de ene dag op de andere (november 2005) de nieuwe hoofdstad van het land werd, is vreemd en intrigerend! De naam betekent 'verblijfplaats van de koningen'. Misschien wel de reden voor de grootheidswaanzin van de leiders en de reden voor deze zware investering. Luxueuze woonwijken voor de enkele duizenden bevoorrechte inwoners, met groene zones die wel lijken op Britse golfterreinen. De ministerwijk is

WIST JE DIT?

DE VERBODEN HOOFDSTAD | De dag waarop de hoofdstad werd verplaatst, 7 november 2005, werd van de ene dag op de andere vastgelegd door astrologen. Er komen weinig toeristen naar de stad. Je ontmoet er ook niemand: geen monniken (te controversieel) en de 200.000 soldaten (van de 400.000 over het hele land) zijn goed verborgen. De brede toegangswegen, die de circulatie van tanks moeten vergemakkelijken, zijn verlaten.

verboden. Er liggen prestigieuze, maar verlaten lanen. Kom hier even langs, al was het maar uit nieuwsgierigheid.

AANKOMST EN VERTREK

MET DE BUS

Busstation: aan de noordrand van de stad. 25 maatschappijen rijden naar de belangrijkste steden. Een bushalte aan de zuidrand van de stad, in de woonwijk.

- **Yangon, Bagan, Mandalay, Kalaw:** meerdere bussen per dag, de laatste rond 20.00 u.
- **Ngapali (via Pyay):** 1 bus per dag naar Pyay, vroeg in de ochtend.

WAT IS ER TE ZIEN?

Grote pagode: boven op het platform, met een monumentale trap en een lift (zoals in Pyay) is deze pagode best indrukwekkend. Het geheel is vrij eenvoudig. Helemaal boven heb je een mooi uit-

zicht op de stad en de omgeving. Immens marmere terras met een kleine pagode in de noordwestelijke hoek waarin je een zittende boeddha ziet. Binnen ontdek je hoe beton en traditionele architectuur kunnen samengaan. De grote koepel wordt gesteund door een zuilengalerij, zoals in Sittwe. De kitscherige stijl ademt niet de spiritualiteit die je op andere gebedsplaatsen in Myanmar ervaart. Onder de koepel zijn de edele waarheden van Boeddha in het Engels en het Birmaans gegraveerd. Interessant, de ascetische Boeddha (die nog longen heeft, maar geen buik of maag meer), de demon Marâ, de esthetische droom van Maya Dêvi en daarnaast de Boeddha van de toekomst.

Hier zie je hoe de gewijde gebouwen van Myanmar kunnen eindigen als de bouw ervan enkel nog samenhang met macht en niet langer met spiritualiteit.

BAGAN (PAGAN)

50.000 INWONERS | NETNUMMER 061

Bagan is een droom, Bagan is uniek. Bagan is een magische plek, er zijn geen woorden om de stad te omschrijven. Vanaf het terras van de tempel, bij de ondergaande zon, wanneer het licht de meer dan 2000 monumenten zacht streelt, lijkt de omgeving onwezenlijk, net een droom.

Van de 4000 pagoden, tempels en stoepa's, gebouwd tussen de 11de en de 13de eeuw, staan er nog 2217 rechtop, in alle afmetingen en vormen. Ze vormen een fabelachtig architecturaal erfgoed, een levend openluchtmuseum. Superlatieven kunnen niet vatten wat je ervaart tijdens een fietstochtje tussen bakstenen en stucwerk van de monumenten. Maak een tochtje van een dag met een koets langs de Irrawaddy en geef je over aan de monumentale schoonheid die achter elke bocht schuilt. Natuurlijk trekt Bagan bezoekers aan en moeten sommige plekjes daarvoor opgeofferd worden. Maar het is hier zo uitgestrekt dat een paar keer trappen op de fiets al genoeg is om het echte spektakel te beleven. Op ieder uur van de dag veranderen de kleuren van Bagan, een esthetische schok, een onvergetelijke ervaring.

GESCHIEDENIS

EEN BEETJE GESCHIEDENIS | Sinds het begin van onze tijdrekening heersten 55 koningen over de streek rond Bagan. Het zijn echter de laatsten die hun naam in de geschiedenis vereeuwigen. Die geschiedenis begint in de 3de eeuw v.Chr. met de Pyu-beschaving aan de Irrawaddy (getekend door invloeden uit China), gevolgd door de Môn-beschaving van Thaton, beïnvloed door Ceylon en India. De eerste bracht het Theravāda-boeddhisme mee, de tweede de bijzondere architectuur van de *Sikhara*, torentjes met spitsbogen die je op alle gebouwen ziet. Later kwamen de Birmanen, Mongolen uit de Himalaya, die het Môn-gebied in de 8ste en 9de eeuw innamen, Bagan in 849 veroverden en in 1057 Thaton, de hoofdstad van de Môn, innamen. Toen ze de stad veroverden, nam koning Anawrahta heel wat kunstwerken mee, maar ook en vooral heilige teksten (*tripitaka*) die de Môn-koning Manuha hem nogal aanmatigend weigerde. Hij gijzelde ook de koninklijke familie en de leden van het hof en maakte daarbij ongeveer 3000 doden ... Gevangenen en buit gingen naar Bagan, een dertigtal olifanten zorgden voor het transport. De inname van Thaton zorgde ervoor dat Bagan kon bloeien. De Môn-beschaving gaat geleidelijk op in de beschaving van de Birmanen.

De gouden tijd voor Bagan onder Anawrahta

13.000? Slechts 4000? Romantici neigen naar het hoogste aantal, andere archeologen (ernstigere, zegt men) houden het op 4000 monumenten. De locatie is 42 km² groot en heeft gewoonweg niet de ruimte om het drievoud neer te zetten.

Koning Anawrahta, de 42ste monarch van Bagan (1044-1077), was de echte eenmaker van het Birmaanse koninkrijk. Hij stopte de invasie van de Khmer en bracht van zijn militaire veldtochten heel wat relieken van Boeddha terug, die in een gewijde omgeving bewaard moesten worden. Hiermee begint de bouw van de vele tempels, pagoden en heiligdommen die je vandaag nog ziet. Aan de vooravond van de 13de eeuw is de werf

BAGAN TELT MEER DAN 2000 TEMPELS, STOEPA'S EN PAGODEN.

afgerond. Specialisten zijn vandaag nog verdeeld over het totale aantal monumenten dat Bagan in die tijd telde. De vraag waarom net hier zoveel werd gebouwd, is nog niet opgelost. Waarom werd gekozen voor deze vlakte, te dor om er op grote schaal rijst te verbouwen? Er is geen duidelijk antwoord. In elk geval wordt verondersteld dat de miljoenen bakstenen die nodig waren om alles op te trekken, de reden zijn waarom de bossen verdwenen zijn ...

In diezelfde tijd wilde ook het Mongoolse keizerrijk uitbreiden. De rijke Birmaanse gebieden hadden de aandacht getrokken van keizer Qūbilai Khān, de kleinzoon van Gengis Khān en stichter van de Yuan-dynastie. Bagan valt in 1287. De meeste inwoners waren al gevlucht en de stad had weinig te lijden onder de gevechten. In tegenstelling tot heel wat andere aanvallers behield Qūbilai Khān de stad, die wegzonk in een diepe slaap. De weinige vernielingen zijn het gevolg van weer en wind en natuurrampen: aardbevingen en vooral overstromingen van de Irrawaddy, die een derde van de tempels verwoestte en vernielde.

Een beschermde archeologische locatie

In 1975 werd de streek getroffen door een zware aardbeving, gelukkig zonder veel schade. De belangrijkste monumenten worden gerenoveerd door de Unesco.

Eind mei 1990 kregen de inwoners van het oude Bagan (Old Bagan) de opdracht te verhuizen naar het nieuwe stadsdeel (New Bagan). Binnen de stadsmuren van het oude Bagan zie je nu enkel nog tempels, velden, bomen en ... luxehotels voor de buitenlandse bezoekers. De echte stad telt vandaag ongeveer 50.000 inwoners, maar de hele streek Bagan bestaat uit ongeveer 75 dorpen, goed voor in totaal 500.000 inwoners. De bevolking leeft hoofdzakelijk van het toerisme, maar ook van de landbouw: aardnoten, sesam, erwtes, boontjes, ui, mais, rijst en palmsuiker.

NUTTIGE INFORMATIE EN TIPS

- **De archeologische locatie is niet gratis.**

Je betaalt \$ 15 voor de duur van je verblijf, of je nu met de boot, de auto of het vliegtuig komt.

- **De stad kan opgedeeld worden in drie wijken:**

aan de oevers van de Irrawaddy, in het noorden, ligt **Nyaung Oo**, het levendigste dorpje – een kleine stad bijna –, het goedkoopst voor trekkers. Meer naar het zuiden, langs de Irrawaddy, ligt **Old Bagan**, de oude stad dus, waar niemand meer woont maar waar nu wel luxehotels neergepoot zijn. Nog meer naar het zuiden ligt **New Bagan**, de nieuwe wijk, een rustig dorp met doorsnee-hotels en enkele luxehotels.

- De **zon** brandt in Bagan (meer nog dan in Yangon): zorg voor een hoed, een zonnebril, zonnebrandcrème en een flesje water als je de pagoden gaat bezoeken. Vertrek vroeg, zo vermijd je de ergste warmte. Een pauze na de lunch is welkom.

- Er zijn minder **slangen** in het gebied, maar wees voorzichtig. Zet je voeten (of je handen) niet

zomaar ergens neer, vooral niet in de tempels waar je op blote voeten moet lopen.

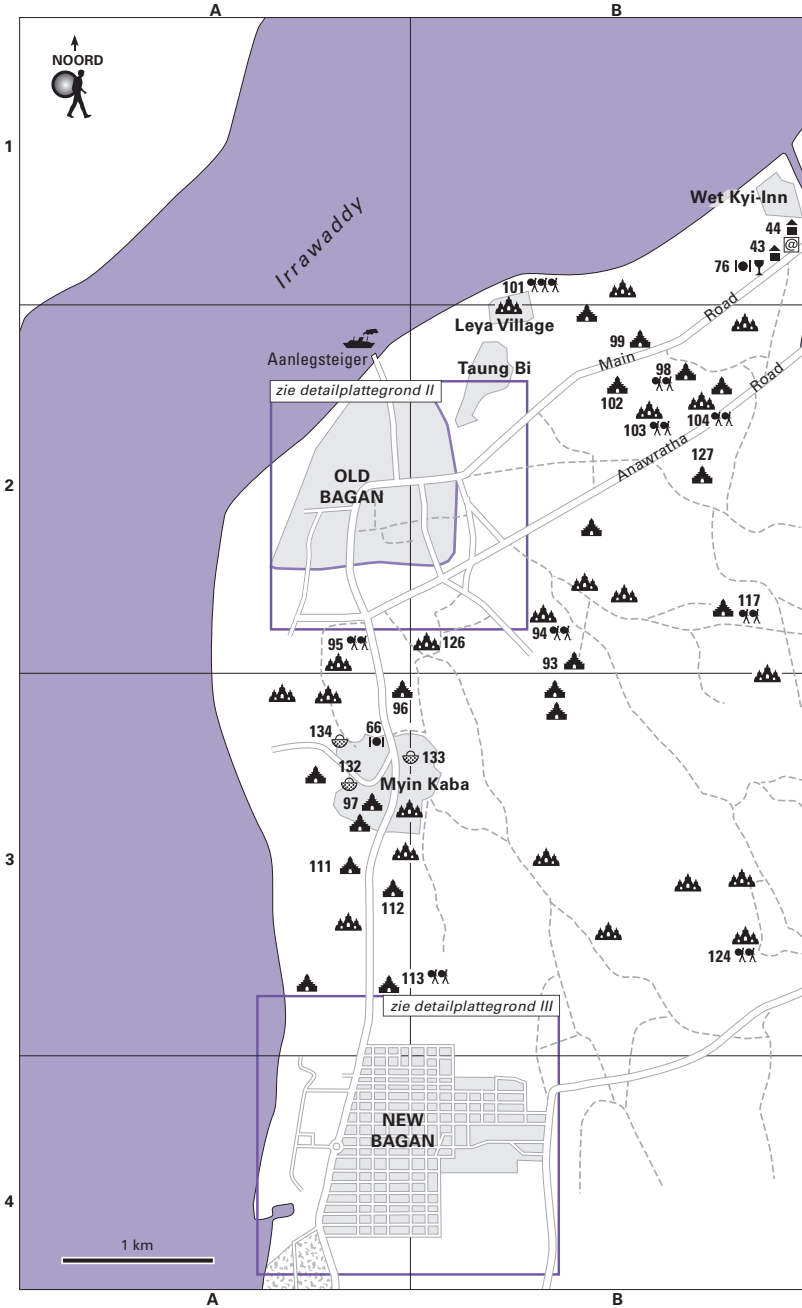
- Neem een **zaklamp** mee om bepaalde tempels te bezichtigen. Bij elke tempel zit een bewaker die je tegen betaling van licht voorziet of je in ruil even laat kijken naar zijn schilderijen op doek (of die van zijn broer!). Een zaklamp is ook handig als je 's avonds gaat fietsen (fietsen hebben meestal geen verlichting, tenzij je een nieuwe elektrische fiets huurt) of lopen.

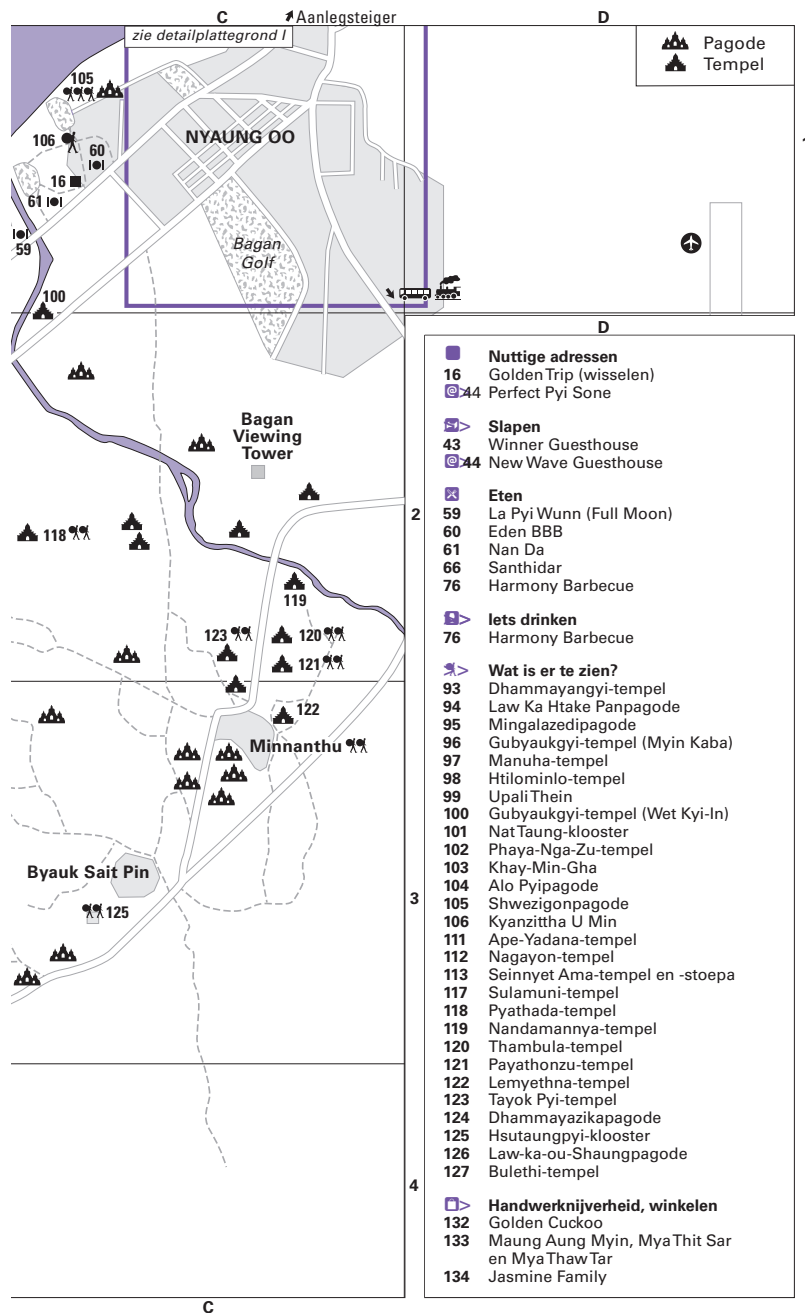
- Nog even ter herinnering: je trekt **je schoenen altijd uit** voor je een tempel bezoekt, ook al wordt hij niet meer gebruikt.

AANKOMST EN VERTREK

MET DE BUS OF DE PICK-UP

Eindhalte van de bus naar Nyaung Oo (buiten overzichtsplattegrond via D2): 8 km in de richting van de Popaberg, niet ver van het treinstation. Hier liggen de meeste kantoren van de maatschappijen. Opgelet, de lokale bussen, die in

C

BAGAN – OVERZICHTSPLATTEGROND